

Litterär Tidning.

N:o 37.

Onsdagen den 8 Maj.

1839.

Vid ett Barns lik.

En morgon låg ett barn så mildt och log
Emot en verld, den det för litet kände;
När kvällen kom, det sista sucken drog,
Och hem till Gud i oskuld återvände.

Iifrån sin vaggas lilla, gömda verld,
Der kärleken i fröjd och tårar vakat,
Han nyss fullbordat har sin himmelsfärd,
Och jordens tårbemängda fröjd försakat.

O den som vore barn till livets slut
Med intet qvalfullt minne i sitt hjerta
Som finge älska blott och älskas hvar minut,
Och känna knappt till namnet tidens smärta.

Du var det, Du, som i Din barndomsår,
Föräldrars schönsta, gladaste fö-hopning
Gick bort iifrån Ditt sista "Fadervår"
— En nordisk alpros, bleknad i sin knopning.

Föräldrahjerta! — undergifvet sörj
Den engelösver ljuft uppå sitt läger,
Jag vet ej någon tröst, men skriften spörj:
Hon är uppstånden — evangelium säger.

Nbm.

Och ögats blåa himmel sköt
En blick så skär och huld,
Och öfver brösten skägget gjöt
Sin rika väg af guld.

Men båst sin gång den höge gick,
Han plötsligt stilla stod
Och till ett fönster hof sin blick
Med minnets glada mod.

"Der — tänkte han — jag satt en gång,
"En pilt af yster hág;
"Och Fyris söng för mig sin sång
"Och lekte med sin väg:

"Och bort flög stunden, som en fläkt,
"Vid lutan och min bok,
"Sel fönstret än beskärmas täckt
"Af lindens gröna dok.

"O tid af lust, o tid af hopp,
"Då jag en yngling var!
"I minnets natt du rinner opp,
"Allt som en stjerna klar!"

Och med en tår på kindens glöd
Drog riddaren derfrån,
Och ur den djupa skurans ljöd;
"Hell, Gustaf Eriksson!"

Minnesfröjd.

Romans.

På vdroens gröna ängar ligg
Den glada solens blick.

I Upsala vid Fyris väg

Eva stålblank skara gick

Med rosig kind och skulderhög

Der sågs en riddersman.

Baretens hvita fjäder flög

I vinden af och an.

Litteratur.

Några ord om Preß, Reformer, Ministershyrelse, samt andra dagens frågor, i antekning af förfiften "Upplösning af icke Upplysning." Stockholm, L. J. Hjerta, 1839. 140 s. 8:o.

Denna skrift torde förthensa att fördelaktigt utmärkas bland de från liberalisternas läger utgångna politiska brospurter. Utminstone får Res. för sin del bekänna, att han funnit den upplysande i flere inneklade ämnen. Väl kunde förstå asdelningen i s. 71 med affärer ifrån hörda dejen hafwa blifvit

uteleminnade; ty deß bestäffenshet har i vår tanka ingalunda ökar bokens värde. Det är verkligent beklagansvärde, att åtven bättre och sakkunnige författare skola tro sig kunna uträffa mer med personliga anfall och liberalt fiesst än med grundlig utredning af ämnet. Anmärkningsvärde finna vi följande bekännelse s. 42: "Alla vorde väl vid detta laget vara ene, att der väst icke war Crusenstolpe och hans skrifter, som grundlagt den sinnessämning, hvilken gaf sig lust (under sommarupgågen), om de än warit den tillfälliga, närmaste orsaken till utbrottet. Att ladda kanonen fördrar wida längre arbete, än att fasta en gnista på fängelsetz; och den, som fastar dit gnisian, må icke inbillas sig, att han ensam, eller ens hufwudsakligen, tillställdt allt det buller, all den förödelse, som fotet frambringar. Han skulle kunna stå dag ut och dag in med luntan vid fängelset, utan att åstadkomma det ringaste, ifall ingenting att antända finnes förut. Och man måste (I) tillstå, att hela det Crusenstolpeska skrifftälet i det hela aldrig warit annat än en lunta. Hvad det uppdagat, har hufwudsakligen warit småmandvrene bakom kulissem; endast någon gång har han, likasom i föregående, belyst det stora, offentliga spelet. Ett roligt causerie, saltadt med putsluriga infall och anekdoter, bewisar soga; och dock, man må säga hvad man will, är menniskan så beskaffad, att hon fördrar bewis, fördrar öfver tygelse, för att bringa till handling. — Men — det kan lyckas att ge en obetydlig siende betydhet, om man ställer rätt till. Det war genom proceden mot C., som denne blef populär och väckte allmän sympathi."

— a — ö —

Om Communal-Styrelsen och penitentiär Systemet af C. A. Löwenhjelm år 1839

År Titeln på en skrift, som nyligen utkommit i Bookhandeln, och hvilken gör anspråk på allmänna uppmärksamhet både för vigtens af de ämnen den omfattar, och Författarens plats i samhället. Det må ingen förtänka allmänheten om den hos man, som står i spetsen för styrelsen, jemväl fördrar åtskillige utmärkande egenskaper, då deßa upträda säsamt författare i samhällsviktiga ämnen.

Nef. måste för närvarande ståndna blott wid en redogörelse för skriften innehåll, utan att kunna ingå i detaljerad granskning af densamma. Esteren kort inledning [I — VIII] hvari Förf. ger tillkanna, att hufwudskällorna är "hämtade från Justitiae Statsministerns tableau öfver brottmåls-Statistiken i Riket," börjar I Del. [s. 1—52] I Kap. om nu gällande straffbestämmelser, flere bland deßa säsom Spökstraffet, Skampalen, Stockstraffet, allmänna kyrkoplikten finner Förf. rakt stå i strid med tidsens begrepp och samhällets intressen. II Kap. Om användbara Straffbestämmelser s. 15. III Kap. Om Cellsystemet. [s. 32—52.]

II Delen. Om Communal-Styrelser [1—213], Barna-upfostran, s. 19. Fattigvården, jemte dithörande stadgar, s. 20. Om Fattigvården i Städerna s. 39, Om Tiggeri, losligt och oloose

ligt s. 44, Om Besuttenheter s. 48 [Besuttenhet?] Om Polisuppsigten, Mantalsfifningen s. 57 Lösdrifweriet s. 61 Ekonomiska föremål för Socken-Styrelser s. 62. Moraliska och Sedlighetent tillhörande föremål s. 67. Sockenstyrelsens bildande s. 69. A—B. Antalet af Ledamöter 72, C) Sockenstyrelsens förhållanden till LåneStyrelser och Domstolar s. 75. D) Om Sockenstyrelsens domsrätt, Om Sockenstyrelsens arbetsfattoch sammanträden s. 89.

Om Sockenstämmor s. 94, Om nyttan af Notarii Publici Kontor lämpade efter landets förhållanden s. 99. Om Provincial-Puppill-Kammare s. 112. — Om Arbetskompanier s. 117 med alla dertill hörande detaljerade föreskrifter.

Om Penitentiära behandlingen, *) med alla dess detaljer fr. s. 145 — 213. Tillägg s. 215 — 228, officiella uppgifter om den tilltagande fattigdomen. —

Vi hafwa ansett os så mycket håldre bbra meddesa Läsa- ren denna speciellare redowisning för innehållet af förewaran- de skrift, som redan wid första ögnakastet finnes, att deß Förf. ej för sig upgjort någon egentligen systematisk plan för sin framställning. En företeckning öfver innehållet saknas jemväl, churu en sådan, i anseende till mängfalden och vigteten af deßta innehåll, syns os af behofvet påkallad.

I assende på hafwa ämnenas bestäffenshet synes den för- sta Afdeln. s. 1—52 riktigast bbra framfyras till samman- hang med s. 117 i sedu. delen, och deremot allt hvad rörer Communal-Styrelsen sedu. Del. s. 1 till 116 utgöra ett helt för sig. — Detta blott en i ögonen fallande anmärkning, som rör den schematiska uppställningen, ty hvad angår de för förf. landet ytterst viktiga dagens frågor, som i denna skrift behandlas, nödgas Nef. förbehålla sig ett vidsträckte utrymme att derom yttra sin mening. Endast de 2 första Capitlen innehålla ämnen, hvareom hela böcker skulle kunna sammanfrysas, och om vi således fördra en djupare granskning af motiver än i deuna populärt hålla skrift kan ifrågatomma, är skälet det, att för Nef. framfyras sig wid hvarje punct tusenfaldigt förra svårigheter för afgörandet, än dem, som synas ha graverat Författaren. Inom dennes plan hafwa dock legat blotta resultaten.

Till slut kan Nef. ej neka sig vötet att anföra en under- rättelse (s. 14) som vinner så mycket mera intresse genom deß, säsom wi förmodar, tillförlitlighet, den neml. att Sverige skall för egen räkning anlägga en koloni för att dit exportera det farligaste affummet af våra brottslingar [s. 14 f. d.] och "att förslag till lag häröm läter redan vara af Kongl. Maj:t beslutadt att wid nästintundande Riksdag afgifvisas och bör man tro att det skall mötas af Ständens tacksamma bifall" — en reflexion, hvaruti åtven Nef. instämmer, för så widt förslaget finnes fullständigt utvecklat och verkställbart.

Bokens typographiska utseende åtvensom deß modika pris.
1 Ndr Vico hedra förläggaren. — l —

*) Detta uttryck begagnar Förf. för att beteckna skillnaden i från hvad man kallas Korrektionshus.

Hvad kan vara orsaken till den blåde Levoncrona och ett af Petrus Lagerlöf, (1648 — 1699) jemte biografiska och litteraturhistoriska noticer om dem. Levoncrona (+ 1710) tillhörde den italienska skolan i vårt Bitterhet. Flera af hans stycken åro tryckta i denna tidning. De här meddelade åro märkliga bewis på sin tids smak. Gleza ha werklig poetisk känslighet i. ex. den första Idig min frögd etc. och Förbannelsen, en sällan omförsning af Jobs. Petrus Lagerlöfs stycke är en kraftfull utgivelse efter ett sliradt krig. Den gamla orthograffien är troget bibehållen efter handskriften, hvars original finnes i Palmsböldska handskriffssamlingen. Följande Theser åro förestickade.

Ett astryck ur Stats-Tidningen; ett ganska upplysande och läsvärdt bidrag till den viktiga frågans besvarande, gjord under ledning af Thysa fröfriher. Hufwudanledningen uppvisar det moraliska förderwet, hvars twillingbröder är Lättjan och ovanan att ej rätta man efter matsäcken. Bidragande anledningar åro det fortfarande skrätwanget och monopolijsystemet, den ovjemna fördelningen af allmänna stattebördorna, den genom hemmansköfningin vrimliga öfwerbefolknings, bränvinet, ovisa fattigsörningsanstalter, men icke machinwäsendet.

Utländsk Litteratur.

Ben Jonsons Works edited by Barry Cornwall. London 1839. (Med Biografi.)

Ancient Scottish Melodies, Introductory Inquiry. By Dauney, Lond. 1839.

Die christl. Lehre von der Sünde. Von Julius Müller. 1 B. 547 sidd.

Leo: Lehrbuch der Universalgesch. zum Gebrauche in höheren Unterrichtsanstalten. 1 B. 2 Aufl. 1839. 2 B. 1836. 3 B.

Axel from the swedish of Esaias Tegner, by R. G. Latham, 1839. Lond. (This is a simple love-tale enough but it might have been told more touchingly than by the Swedish bard, who deals in loyal and patriotic sentiment and description more than in passion.)

Ueber den Menschen und die Entwicklung seiner Fähigkeiten. Von A. Quetelet. Deutsch von Niecke. Stuttgart. 1838.

(Ett högst innehållsrikt statistiskt arbete).

Manners and Customs of the Ancient Egyptians. By J. G. Wilkinson. 3 Vol. Lond. 1837. År det nyaste arbetet öfver Egyptens Archäologi.

Akademisk Litteratur.

Walds Verser sedan 1600:talet, nu först tryckta. Utg. af C. J. Lénström. (Gefle*) 1839. 16 sid. 8:o.

Dessa verser utgöras af 5 stycken af Christopher

*) Denna disertatio är märklig dersöre att den icke är tryckt vid universitetet. Den är ett försök att lösa på frågan:

legierna. Saken är den. Akademien anslog tildigt 56 tunnor såd örligen åt Boktryckeriet, emedan på den tiden sällan varo högst kostsamma och Akademien antingen måst vara utan medel att få sina saker tryckta eller betala mycket mycket. Af häfd ansäglos deha tumor snart oftföldia af privilegier på alt akademist tryck. I Akad. Constitutionerna nämnes intet derom, ty Boktryckeriet fick med tumornas endast skyldighet, men ingen rättighet att trycka; Akad. Constitutioner twortom uttryckligen att tryckning kan ske annostades, blott skriften först undergått censur af decanus och professor i saken. (22 Cap. 5 §. 2 mom. Si quisquam Academæ jurisdictioni subjectus extra ordinem professorum alibi scriptum aliquod typis evulgare voluerit, id prius etc.) När tryckerier blefwi allmänna, och således rättigheten att trycka altt akademist tryck snarare af boktryckare borde betalas, ty skyldigheten, som betalas med vinst, är ei längre en sådan, fortior Akad. Boktr. i Upsala ej endast att tillgodonjuta de 56 tumornas, utan togo för tryck och papper mera än de flesta andra boktryckare, och vilja nu till råga på alt förfäcta som laglig rättighet privilegium att ensamma trycka altt akademist tryck, samt under sista tiden till och med ha den förr alt för höga taxan ännu mera uppsatt. I Lund har Akad. Boktr. ingenting af Akademien, men måste mot den werkligen medgisa rättigheten till altt akademist tryck lenna detta för mindre pris än andra ställe begåra. Det kunde alltså vara tid, att först och framst akademitumornas fräntogos Ups. Akad. Boktr., sedan att det lennades alla fritt att läsa tryck der bästa priset kunde fås, eller också att rättigheten tillades Akad. Boktr. i Ups. jemte skyldigheten att lenna för mindre pris än någon annan. Vi är fullt öfvertygade, att Constitutionen snart gör en förändring här, som på en gång motwarar tidens fordringar och bevarar de studerandes anspråk att ej bestallas mer än andra svenska medborgare, utan att twärtom få tryckningskostnaderna nedsatte under det vanliga priset. Något orimligare priser än det vid de akademiska disputationerna kan icke räntas. Ex. för att bli Magister måste N. N. disputera. Det går så till, att han till professor N. N. först erlägger 26 Ndr B:co för tryckning af ett octavark, som anställdes skulle kosta det samma i Riksgåldssedlar, sedan 20 Ndr B:co dersöre att han får sätta sitt namn på titelsbladet under professorns, hvilken författat eller möjligen översatt kansté däligt hvad som finnes på arket, dertill 200 ex. till prof., samt minst 6: 32 B:co till en Källarmästare för en frukost och sällan en bokbindarräkning syradubbel mot hvad den borde vara, ty även bokbindarne i den lärda staden ha sina privilegier. Vid sista disputationen weras orationer sedau farsars iid, samt några Fraser, hwarefter det sista akademiska lärdomsprovet för den filosofiska lärern är fullgjordt.

sele) är hvarken såsom Antiken utmärkt för en ensidig realism eller som Romantiken för en ensidig idealism, utan den karakteriseras af ett oftast mislyckade försök att förfogna båda, hvaraf föddes en ökta realism och en ökta idealism, båda lika opoetiska. Det ideella blef rationalism, det reella blef tom form, en förfusning af Antikens storartade objecktsitet. Förstāndet hade öfverviktgen med de dirigerande krafterna, fantasien med de siffländigt skapande krafterna låg under. Formen blef det förnämsta, särdeles den ester wihsamhet och conveniensreglor fiumejslade. Wihseligen renades poesien i denna skärseld från Romantikens osmakliga widunderlighet, onatur och otyglade fantasier, men också föriagades känslan, naturligheten, nationaliteten.

Denna formens, åfven språkets och smakens, rening var moderna tidens mission inom konsten. Den tid, som med slutet af förra och början af närvarande sekel inträdde, är kallad att lyckligare försöka konstens båda poler. Förrän förfolningen kunde ske, måste båda polernas ensidiga historiska uppenbarelser riktigtt uppfattas. Det skedde genom antikens studium, börjadt af Winkelmann och Goethe, och genom Romantikens och folkdiktens af Herder, Schlegelarne m. fl. Den så kallade romantisca skolan var ett öfvergängsimoment, ett återlivande af den idealistiska rigtningen. Den realistiska lösades genom wedsperiodens hela lutning till det historiskt gisna, till folkelementet, det praktiska o. s. w.

Deba perioder återfinnas inom sjelfva Schönheitsideens utveckling i teorien. Det första, motsvarande Grefernas konst, är den fullkomliga harmonien mellan inre och yttre, men ännu en sjelfbeläten och dersöre inskränkt, iordist. Det inre, det ideala längtar till öfvervikt, och får det såsom något svalmt i Romantiken. Men åfven dittas ensidighet låter snart käma sig, hvarföre det ytre, realismen tager ut sin rätt, will spela en rôle, men spelar den dåligt, hvaraf det komiska uppkommer (bäst framställdt hos Shakespeare, Cervantes, Rabelais, Moliere, Holberg), hvilket mest utmärker den moderna tiden. Alla rigtningar uttalas i den nyaste tiden, först mötande hvarandra hos Goethe, härolden för den nya doegen.

Svenska poesens realism är Eddasagans tidehvarf, dess idealism folkvisans Romantik, dess rationalism den moderna tiden, dess återuppliswade realism göthiska skolan och dess återuppliswade idealism den romantiska. Ensidigheterna blefvo aldrig hos Svensken så stora, emedan redan i dess nationalsynne ligger en förfolning, en lyrisk realism eller en realistisk lyrik.

Akademiska frågor:

I.

Om Magister-Promotioner.*)

Skola de affkaffas? Sömliga svara: ja, andra: nej. De förstas säl åro: De åro för dyra; när candidaten redan

uppfyllt alla rimliga fordingar, bör han få sitt diplom, utan vidare kostnad; de åro gamla quarlefvor från scholastikens mörkra dagar, då man trodde all mensklig bildningsborgen ligga i Akademierna såsom bildningens monopolier. De jaga candidanderina att i förtid när promotionsåret nalkas fista fram omogna till examen o. s. w. Dels alla sätta kunna dels wederläggas, dels träffa de promotionerna, såsom de nu åro, ej promotionerna i och för sig. Låt promotionen bli mindre kostsam, men ändock gå hedersamt till, låt ingen väx tid vara beständ för dess hållande, utan må det bero på ett visst antal candidater, t. ex. 100, låt den ske på svenska, ej på latin, o. s. w. så åro hindren ur vägen röjda och detta ganska lätt. Den bör icke affkaffas, emedan den är en olympisk, en poetisk fest för både unga och gamla för universitetsstaden och hela landet, för ynglingar och deras föräldrar och anförwandter. Det är orätt att fördrifwa nöjen, högtider, poetiska fröjder ur lifvet. Det måste ges afbrott från det hvardagliga lifvets enhanda; non semper arcum tendit Apollo; man måste göra något för folks fantasie och minne, tv åfven de förra sin andel i en allmänt mensklig bildning. Alltså bör promotionen bibehållas, nämligen i filosofiska faculteten. De som i Theologi, Juridik, och måhända Medicin winna doctorsgraden är vanligen antingen så till åren komna, eller så inbegripna i lifwets prosaiska bestyr, att promotionen för dem har mindre poetisk betydelse. Derenot winnes den filosofiska lagern vanligen i en ålder, då man kan ha sin mest poetiska tid, då man kan ännu lefwerika mycket i fantasien, hoppet och ungdomens glädje som i det närvarande. —

Alla rättigheter må gerna åtfölja Candidatexamen, utom namnet Doktor och diplomet. Men, invändes det, ingen skulle vilja låta promovera sig, när han eger rättigheterna des förtan. Vi tro, att det poetiska hos de flesta ynglingar skulle göra dem benägna för promotionens skänke, särdeles när den icke wore förenad med så stora extra kostnader. Desutom kunde ju frihet lemnas åt dem, som ej ville låta promovera sig, att samtidigt med promotionen utan ceremonier antaga sitt Doctorsnamn och köpa sig diplomet, liksom nu många icke åro närvarande vid promotionen, men dock anses promoverade. Skillnaden wore blott, att de främmande vid de fria promotionerna icke behöfde delta i några des kostnader, utom den för diplomet.

Doctorsdiplom borde vid sådana promotioner åfven utde-las åt dem som på ett eller annat vis berömligt utmärkt sig som litteratörer och wetenskapsmän, men af omständigheterna etc. blifvit twungna att försaka den filosofiska lagern.

Ex.: om den förestagna förändringen af filosofie-candidatexamen, om föreläsningar, om disputationer, om orimligheten af läkar- jurist- och prefbildningens emancipation från universitetet, om Carl X:s ännu gällande akademiske constitutioners olämplighet och kraftvet af deras reform, om moderna språkens studium vid universitetet, om wihsas svylors indragning, om en studentförening, theaters anläggande i Universitetsstaden, Stipendier m. m.

Gefle, hos A. P. Landin.

*.) Vi återkomma framdeles till flera Akademiska frågor t.